

Vynutitelnost lidského práva na zdraví

Jana Dudová

Vynutitelnost práva

- ▶ Systém skládající se z jednotlivých prostředků ochrany práv, z institucí, u nichž je možné se ochrany dovolávat, jakož i ze vzájemných vazeb mezi jednotlivými prostředky ochrany a jednotlivými institucemi.
- ▶ Problematické hranice mezi jednotlivými institucemi a dotčenými obory veřejného a soukromého práva
- ▶ Prostředky státního donucení: prevenční (odvrácení hrozícího ohrožení práva) a reparační (k realizaci práva, které bylo porušeno).

Lidská práva versus základní práva

- ▶ Společné atributy: nezadatelnost, nezcizitelnost, nezrušitelnost a nepromlčitelnost
- ▶ Základní práva – ústavně zakotvená práva
- ▶ pojem lidských práv je extenzivnější než pojem základních práv
- ▶ Lidská práva mohou být dále diferencována podle toho, zda je uplatňuje jednotlivec samostatně nebo společně s jinými osobami nebo skupinou osob.
- ▶ Práva individuální, kolektivní a skupinová

Základní lidská práva a svobody v ČR z pohledu ochrany zdraví

- ▶ Čl. 4 LZPS: základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci
- ▶ Čl. 31 LZPS
- ▶ Čl. 35 LZPS
- ▶ Čl. 6 LZPS
- ▶ Čl. 11 LZPS
- ▶ Čl. 36 LZPS
- ▶ Čl. 41 LZPS

Lidská práva

- ▶ Zdraví je jedním ze základních lidských práv každého jedince (WHO, 1998)
- ▶ Lidská práva jsou zpravidla chápána jako práva a oprávnění jednotlivce, která zajišťují svobodu a důstojnost člověka a jsou zároveň opřena o institucionální záruky
- ▶ Základní lidská práva ve vazbě na ústavní zakotvení (užší vymezení). Základní práva náleží pouze fyzickým osobám.

Generace lidských práv

- ▶ 1. generace – právo na život
- ▶ 3. generace – ekonomická, sociální a kulturní práva (právo na hodnotné, tj. zdravé a čisté prostředí člověka)
- ▶ 4. generace: nově se vyvíjí, ekologická interpretace stávajících lidských práv

Mezinárodní úmluvy

- ▶ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – čl. 2: právo na život (sdělení č. 209/1992 Sb., v aktuálním znění)
- ▶ Aarhuská úmluva – čl. 10 Ústavy?
Úmluva není přímým pramenem občanských práv či závazků, natož práv či svobod základních.
- ▶ Evropská sociální charta (14/2000 Sb.m.s.) –
Část 1. bod 11.: Každá osoba má právo využít všech možných opatření, které jí umožní požívat nejlepší dosažitelné úrovně zdraví

EU

- ▶ Unijní právní řád je samostatný, fakticky nadřazený právním řádům jednotlivých členských států.
- ▶ Judikatura SDEU: ustanovení národního práva, která se dostanou do konfliktu s unijním právem, se napříště již neaplikují. Jednotlivec se může domáhat svých práv poskytovaných právem EU přímo před vnitrostátním soudem toho členského státu, jehož občan je příslušníkem nebo kde pobývá. Tato možnost přichází v úvahu tehdy, pokud jednotlivec opírá svůj nárok o ustanovení práva EU, která se vyznačují vlastnostmi přímého účinku. Taková ustanovení jsou schopna přímo zakládat práva a ukládat povinnosti, a proto oprávnění, která z nich plynou pro jednotlivce, jsou přímo vynutitelná před vnitrostátními aplikujícími orgány. Jedná se především o takové normy práva EU, která vyhovují těmto požadavkům: jsou jednoznačné a dostatečně konkrétní, bezpodmínečné, nevyžadují další akt implementace a neponechávají žádnou volnost pro jednání ani prostor k uvážení členskými státy nebo orgány EU. Princip nadřazenosti (aplikační přednosti): povinnost národního soudce použít normu unijního práva a ponechat neaplikovatelnou normu vnitrostátního práva, která je v rozporu s dotčeným ustanovením práva EU. Srov. např. C-105/03, *Pupino*, ECR (2005) nebo C-91/05, *Komise v. Rada (Small Arms)*, ECR (2008) .

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- ▶ Rozhoduje nezávislý a nestranný orgán
- ▶ Exekutivní akty, které se týkají práva soukromoprávní povahy
- ▶ Výsledek řízení je rozhodující pro soukromá práva a závazky
- ▶ Čl. 36 LZPS: Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

ESLP

- ▶ Čl. 2 – právo na život
- ▶ Čl. 8 – soukromý a rodinný život
- ▶ Čl. 10 – svoboda projevu
- ▶ Judikatura ESLP

ČR

- ▶ Diskutabilní účast veřejnosti na rozhodovacích procesech v oblasti ochrany veřejného zdraví
- Vynutitelnost práv a povinností
- ▶ Dle z. o péči o zdraví lidu
- ▶ Dle ZOVZ
- ▶ Dle vybrané zvláštní právní úpravy

Procesní práva veřejnosti

- ▶ Každý
- ▶ Organizovaná, resp. dotčená veřejnost
- ▶ Právnícká osoba si nemůže oprávněně stěžovat na porušení základních práv svých členů, mají-li tato práva individuální charakter.
- ▶ Ústavní stížnost nelze podat ve prospěch třetí osoby (ne actio popularis)

Prokazování ohrožení či poškození zdraví

- ▶ Existence dalších negativních vlivů
- ▶ Prokazování kauzálního nexu

Další problematické otázky:

- ▶ Ekonomické aspekty
- ▶ Rozumně dosažitelná míra
- ▶ Správní uvážení
- ▶ Existence neurčitých pojmů

Prostředky vynutitelnosti

- ▶ Veřejnoprávní
- ▶ Soukromoprávní
- ▶ Nejednoznačně vymahatelné lidské právo, postupný vývoj...

Vybraná zahraniční právní úprava

- ▶ Zásadní rozdíl mezi kontinentálními jurisdikcemi a zeměmi common law
- ▶ Spojené království: jednání žalovaného podstatně přispělo ke škodě na zdraví
- ▶ USA: argumentace ve vztahu k riziku budoucí zdravotní újmy

